

AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG ÍTÉLETE A MARSCHALL-ÜGYBEN

(C-409/95 SZÁMÚ ÜGY, 1997. NOVEMBER 11.)

A Szerződés az Európai Közösségekről 177. cikke alapján a gelsenkircheni közigazgatási bíróság (Németország) a Bíróság elé utalta az előtte

Hellmut Marschall és Északrajna-Vesztfália

között folyó eljárást előzetes döntés meghozatala végett, kérve, hogy a Bíróság értelmezze a munkavállaláshoz való hozzáférésben, a szakképzésben és előléptetésben, valamint a munkakörülményekben a férfiak és nők egyenlő elbánása elvének alkalmazásáról szóló 1976. február 9-i 76/207/EEC Tanácsi Irányelv¹ 2 cikk (1) és (4) bekezdését.

A BÍRÓSÁG összetétele: G. C. Rodriguez Iglesias, elnök, C. Gulmann, H. Ragnemalm és M. Wathelet (a tanácsok elnökei), G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn (előadó), J. L. Murray, D. A. O. Edward, J.–P. Puissechet, G. Hirsch, P. Jann és L. Sevón, bírák.

Főügyész: F. G. Jacobs,

Titkár: H. A. Pühl, Irodavezető,

A Bíróság, megfontolva az alábbiak részéről benyújtott írásbeli észrevételeket:

– Északrajna-Vesztfália tartomány képviselőjében az Ansbergi Kerületi Hatóság és Juliane Kokott, a düsseldorfi Heinrich Heine Egyetem professzora,

– a spanyol kormány képviselőjében Alberto José Navarro González, a Jogi Koordináció és Közösségi Ügyek Főigazgatója és Gloria Calvo Diaz, Abogado del Estado, Állami Jogi Szolgálat,

– a francia kormány képviselőjében Catherine de Salins, a Külügyminisztérium jogi igazgatósága igazgatóságának vezetője és Anne de Bourgoing, küldöttségvezető ugyanabban az igazgatóságban,

– az osztrák kormány képviselőjében Wolf Okresek, a Szövetségi Kancellári Iroda Alkotmányügyi Szolgálatának miniszteri tanácsosa,

– a finn kormány képviselőjében Tuula Pynna, a Külügyminisztérium jogi tanácsadója,

– a svéd kormány képviselőjében Lotty Nordling, a Külügyminisztérium külkereskedelmi főosztályának jogi államtitkár-helyettese,

– az Egyesült Királyság kormánya képviselőjében Lindsey Nicoll, a Kincstár jogi főosztálya részéről, valamint Eleanor Sharpston, ügyvéd,

– a norvég kormány képviselőjében Beate B. Ekeberg, külügyminisztériumi szolgálatvezető,

– az Európai Közösségek Bizottsága képviselőjében Jürgen Grünwald, jogi tanácsadó és Marie Wolfcarius, a bizottság jogi szolgálata részéről,

figyelembe véve a tárgyalási jegyzőkönyvet, meghallgatva az 1997. március 11-i tárgyaláson tett szóbeli észrevételeket Északrajna-Vesztfália tartomány képviselőjében Juliane Kokott részéről; a holland kormány képviselőjében Hand van den Oosterkamp, külügyminisztériumi jogi tanácsadó részéről; a finn kormány képviselőjében Holger Rotkirch, a Külügyminisztérium jogi főosztályvezetője részéről; a svéd kormány képviselőjében Lotty Nordling részéről; az Egyesült Királyság kormánya képviselőjében Lindsey Nicoll, Eleanor Sharpston és Michael Belloff, QC részéről; valamint a Bizottság képviselőjében Jürgen Grünwald és Marie Wolfcarius részéről, az 1997. május 15-én tartott ülésen meghallgatva a Főügyész véleményét,

MEGHOZTA A KÖVETKEZŐ ÍTÉLETET

1. A gelsenkircheni közigazgatási bíróság 1995. december 29-én érkezett, 1995. december 21-i végzésével a Bírósághoz fordult, kérve, hogy az EK Szerződés 177. cikke értelmében hozzon előzetes döntést, amelyben értelmezi a munkavállaláshoz való hozzáférésben, a szakképzésben és előléptetésben, valamint a munkakörülményekben a férfiak és nők

egyenlő elbánása elvének alkalmazásáról szóló 1976. február 9-i 76/207/EEC Tanácsi Irányelv² (a továbbiakban: az Irányelv) 2. cikk (1) és (4) bekezdését.

2. Ez a kérdés a Hellmut Marschall és Északrajna-Vesztfália tartomány (továbbiakban: tartomány) között folyó eljárásban merült fel, amely azzal volt kapcsolatos, hogy Marschall egy felsőbb besorolási osz-

tálynak megfelelő munkahelyre jelentkezett a németországi schwertei általános iskolába.

3. Az 1981. május 1-jén kihirdetett³, valamint legutóbb az 1995. február 5-i, a közszolgálattal kapcsolatos egyes szabályokat módosító Hetedik Törvény⁴ 1. szakaszával módosított törvény a tartomány köztisztviselőiről 25. § (5) bekezdésének második mondata (a továbbiakban: a kérdéses rendelkezés) a következőképpen rendelkezik:

„Amennyiben az előléptetésért felelős hatóság a szektor egy besorolási osztályon belüli adott magasabb besorolási pozícióban a férfiakénál kevesebb a nők száma, azonos alkalmasság, hozzáértés és szakmai teljesítmény esetén a nőknek elsőbbséget kell adni az előléptetésnél, kivéve, ha egy adott férfi munkavállaló-jelölttel kapcsolatos okok az ő irányába mozdítják a mérleg nyelvét.”

4. A tartomány észrevételeinek értelmében a rendelkezés elsőbbségi szabálya egy további előléptetési feltételt vezetett be, nevezetesen a női nemhez tartozást, az ugyanazon állásra pályázó női jelölteket a férfi jelöltekkel szemben sújtó egyenlőtlenség ellenőrzése érdekében. Azonos képzettség esetén ugyanis a munkáltatók rendszerint a férfiakat léptetik elő, mivel olyan hagyományos előléptetési feltételeket alkalmaznak, mint a kor, a szakmában eltöltött idő, illetve az a tény, hogy a férfi jelölt a családfő és az egyetlen kenyérkereső a családban. Viszont a gyakorlatban ezek a hagyományos előléptetési feltételek a nőket hátrányosan érintik.

5. A tartomány észrevételei szerint, amikor a törvényhozó úgy rendelkezett, hogy a nők elsőbbséget élvezzenek az előléptetésnél, „kivéve, ha egy adott férfi munkavállaló-jelölttel kapcsolatos okok az ő irányába mozdítják a mérleg nyelvét”, akkor a szükséges rugalmasság biztosítása érdekében szándékosan választott egy jogilag pontatlan megfogalmazást, hogy mozgásteret hagyjon a közigazgatásnak egy adott férfi jelölttel kapcsolatos bármely ok figyelembevételére. Következésképpen a közigazgatás – az elsőbbségi szabály ellenére – bármikor előnyben részesíthet férfi jelöltet az előléptetési feltételek alapján, legyenek azok hagyományosak vagy nem.

6. A Bíróság elé utaló végzés szerint Marschall úr véglegesített tanárként dolgozik a tartomány alkalmazásában, az A 12-es besorolási osztályban az alapbesorolásnak megfelelő jövedelemmel.

7. 1994. február 8-án Marschall úr az A 13-as osztályba („első osztályú középiskolai tanárrá minősített és így alkalmazott tanár”) való előléptetését kérte a schwerte-i iskolába. Az Arnsbergi Kerületi Hatóság azonban arról értesítette, hogy a pozícióra női jelöltet kíván kinevezni.

AZONOS KÉPZETTSÉG ESETÉN UGYANIS A MUNKÁLTATÓK RENDSZERINT A FÉRFIAKAT LÉPTETIK ELŐ

8. Marschall úr ez ellen emelt kifogását 1994. július 29-i határozatával a Kerületi Hatóság azon az alapon utasította el, hogy a kérdéses rendelkezést figyelembe véve egy női jelöltet kell szükségképpen előléptetni a pozícióra, mivel a hivatalos teljesítmény-értékelésük alapján mindkét jelölt azonos mértékben alkalmas a pozícióra, aminek meghirdetésekor az A 13-as besorolási osztályban kevesebb nő volt, mint férfi.

9. Ekkor Marschall úr keresettel fordult a gelsenkircheni közigazgatási bírósághoz, amelyben kérte, hogy a bíróság kötelezze a tartományt, őt léptesse elő a pozícióra.

10. Megállapítva, hogy Marschall úr és a kiválasztott női jelölt azonos mértékben alkalmasak voltak a pozíció betöltésére, a közigazgatási bíróság úgy határozott, hogy az eljárás kimenetele attól függ, vajon a kérdéses rendelkezés összeegyeztethető-e az Irányelv 2. cikk (2) és (4) bekezdésével.

11. E Bíróság C-450/93 Kalanke v. Freie Hansestadt Bremen [1995] ECR I-3051 ügyben hozott ítéletére hivatkozva a közigazgatási bíróság úgy találta, hogy az elsőbbség, amelyet a kérdéses rendelkezés elvben ad a nőknek, az Irányelv 2. cikk (1) bekezdésének értelmében valószínűleg diszkriminációnak minősül. Ezen túlmenően, ezt a diszkriminációt nem küszöböli ki annak kivételes lehetősége, hogy férfi jelölteket részesítsenek előnyben.

12. A közigazgatási bíróság továbbá kételyeit fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a kérdéses rendelkezésre kiterjed-e az Irányelv 2. cikkének (4) bekezdésében megfogalmazott kivétel, amely a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség ösztönzésére tett intézkedésekkel kapcsolatos. A jelöltek értékelésének alapját szükségtelenül leszűkítették, hiszen pusztán az adott besorolási szinten lévő férfiak és nők számbeli arányát vették figyelembe. A kérdéses rendelkezés ráadásul nem javítja a nők munkaerőpiaci versenyképességét, illetve azt, hogy a férfiakkal azonos eséllyel valósíthassanak meg karriert. Míg a rendelkezés egy eredményt ír elő, az Irányelv 2. cikk (4) bekezdése ezzel szemben csupán az esélyegyenlőség ösztönzésére tett intézkedéseket engedi meg.

13. A közigazgatási bíróság tehát az eljárás felfüggesztése mellett döntött, és az alábbi kérdést intézte a Bírósághoz előzetes döntés céljából:

„A munkavállaláshoz való hozzáférésben, a szakképzésben és előléptetésben, valamint a munkakörülményekben a férfiak és nők egyenlő elbánása elvének alkalmazásáról szóló 1976. február 9-i 76/207/EEC Tanácsi Irányelv 2. cikk (1) és (4) bekezdése megakadályozza-e, hogy egy nemzeti jogszabály értelmében, amennyiben a

közszolgálati szektor adott besorolási osztályának magasabb pozíciójában a férfiakénál kevesebb a női alkalmazottak száma, a nőknek elsőbbséget kell adni az előléptetésnél, ha a férfi és női jelöltek azonos mértékben felelnek meg a pozícióra (alkalmasság, hozzáértés és szakmai teljesítmény alapján), kivéve, ha egy adott férfi munkavállaló-jelölttel kapcsolatos okok az ő irányába mozdítják a mérleg nyelvét?”

14. A tartomány, a spanyol, osztrák, finn, svéd és norvég kormányok, valamint a Bizottság úgy véli, hogy egy olyan nemzeti szabály, mint a kérdéses rendelkezés, a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség ösztönzésére tett intézkedésnek minősül, s mint ilyen, az Irányelv 2. cikk (4) bekezdésének hatálya alá tartozik.

15. A tartomány képviselője ezzel kapcsolatban megjegyezte, hogy a női jelöltek elsőbbségben részesítésének célja, hogy a hagyományos előléptetési feltételeket azok felváltása nélkül ellensúlyozza. Az osztrák kormány véleménye szerint az olyan nemzeti szabályokkal, mint a kérdéses, az volt a szándék, hogy korrigálják a munkavállalók kiválasztásánál alkalmazott diszkriminatív eljárásokat.

16. A finn, svéd és norvég kormányok hozzátették, hogy a kérdéses nemzeti szabály ösztönzi a nők felelős pozíciókhoz való hozzáférését, és így elősegíti a munkaerőpiac kiegyensúlyozottságának visszaállítását – hiszen a munkaerőpiacok jelenleg még mélyen megosztottak a nemek szerint oly módon, hogy a foglalkoztatási hierarchiában a női munkaerőt alacsonyabb pozíciókban koncentrálnak. A finn kormány szerint a tapasztalatok pontosan azt mutatják, hogy a szakképzésre, a nőknek szóló tanácsadásra, illetve a munkahelyi és családi feladatmegosztás befolyásolására korlátozódó intézkedések nem elegendőek a munkaerőpiacok megosztottságának megszüntetésére.

17. Végezetül a tartomány és valamennyi fent említett kormány álláspontja szerint a kérdéses rendelkezés nem biztosít abszolút és feltétlen elsőbbséget a nőknek, és ennek értelmében a rendelkezés a Bíróság által a Kalanke-esetben kijelölt korlátok között marad.

18. A francia kormány és az Egyesült Királyság kormánya ellenben úgy véli, hogy a kérdéses rendelkezésre nem terjed ki az Irányelv 2. cikk (4) bekezdése által lehetővé tett derogáció.

19. Ezen két kormány szerint a rendelkezés, azáltal, hogy a női jelölteknek elsőbbséget ad, túllép az esélyegyenlőség ösztönzésén, és célja a nők és férfiak egyenlő képviselésének megvalósítása – tehát alkalmazandó a Bíróságnak a Kalanke-esetben kifejtett érvelése.

A KÉRDÉSES RENDELKEZÉS NEM BIZTOSÍT ABSZOLÚT ÉS FELTÉTLEN ELSŐBBSÉGET A NŐKNEK

20. Ugyancsak e két kormány véleménye, hogy egy kivétel-klauzula léte nem teszi kevésbé diszkriminatívá a kérdéses rendelkezést. A klauzula csupán kivételes esetben alkalmazandó, így nincs hatása egy „normális” ügyben, ahol nincsenek olyan, az adott férfi jelölttel kapcsolatos okok, amelyek ellensúlyoznák a női jelölt kinevezésére vonatkozó általános követelményt. Továbbá, mivel a klauzula megfogalmazása egyszerre általános és pontatlan, ellentétes a jogbiztonság elvével.

21. A Bíróság megítélése szerint az Irányelv célja az – amint az világosan kitűnik az 1. cikk (1) bekezdéséből –, hogy a tagállamokban érvényre juttassa a férfiak és nők egyenlő elbánásának elvét, többek között a munkához való hozzáférés, beleértve az előléptetés területén. A 2. cikk (1) bekezdése rendelkezése értelmében az egyenlő elbánás elve azt jelenti, hogy „tilos bármilyen, közvetlen vagy közvetett, nemi alapon történő diszkrimináció”.

22. A 2. cikk (4) bekezdése értelmében az Irányelv „nem vonatkozik a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség ösztönzésére tett intézkedésekre, különösen azokra nem, amelyek az 1. cikk (1) bekezdésében felsorolt területeken a nők lehetőségeit befolyásoló, létező egyenlőtlenséget szüntetik meg.”

23. A Kalanke-ítélet 16. szakaszában a Bíróság úgy ítélte, hogy nemi alapon történő diszkriminációnak minősül, ha egy nemzeti szabály azonos mértékben alkalmas férfi és nő előléptetésre jelölése esetén arról rendelkezik, hogy, amennyiben az adott területen egy adott pozícióban kevesebb a nők száma, mint a férfiaké, akkor a nőknek automatikusan elsőbbséget kell biztosítani.

24. A Kalanke-esetben vizsgált rendelkezéssel ellentétben azonban jelen esetben a rendelkezés egy kivétel-klauzulát tartalmaz, amely szerint a nőknek nem kell elsőbbséget biztosítani, amennyiben egy adott férfi munkavállaló-jelölttel kapcsolatos okok az ő irányába mozdítják a mérleg nyelvét.

25. Következésképpen szükséges annak megvizsgálása, hogy egy ilyen klauzulát tartalmazó nemzeti szabállyal az volt-e a szándék, hogy az Irányelv 2. cikk (4) bekezdésének értelmében ösztönözze a férfiak és nők közötti esélyegyenlőséget.

26. A 2. cikk (4) bekezdésével kifejezetten és kizárólag az volt a szándék, hogy olyan intézkedéseket engedélyezzen, amelyek, bár első látásra diszkriminatívnak tűnnek, valójában a társadalmi élet valóságában lehetséges egyenlőtlenség megszüntetését vagy csökkentését célozzák. (312/86 eset Bizottság v. Franciaország [1988] ECR 6315, 15. szakasz, és a Kalanke-eset 18. szakasz)

27. Tehát a (4) bekezdés engedélyezi a munkához való hozzáférésre, bele-

értve az előléptetésre vonatkozó olyan nemzeti intézkedéseket, amelyek a nőknek kifejezett előnyt biztosítanak munkaerőpiaci versenyképességük javítása, és annak érdekében, hogy a férfiakkal azonos eséllyel valósíthassanak meg karriert (Kalanke-eset 19. szakasz).

28. Amint a Tanács az 1984. december 13-i 84/635/EEC a nőkkel kapcsolatos pozitív lépések ösztönzésére vonatkozó ajánlása⁵ preambuluma harmadik pontjában is kimondta: „az egyenlő elbánásról szóló, az egyéni jogok biztosítását célzó jelenlegi jogi rendelkezések nem elegendők az összes létező egyenlőtlenség megszüntetésére, hacsak a kormányok, az ipar mindkét oldala, valamint más érintett területek nem tesznek ezzel párhuzamosan lépéseket a munkavállalás területén a nőkre vonatkozó, a társadalmi attitűdökből, magatartásból és struktúrákból eredő előítéletek ellensúlyozására.”

29. Amint arra a tartomány és több kormány is rámutatott, úgy tűnik, hogy a női jelölttel szemben általában a férfi jelöltet léptetik elő, még abban az esetben is, ha mindkettőn azonos mértékben felelnek meg a pozícióra. Ez főként a nőknek a munkában betöltött szerepével és képességeivel kapcsolatos előítéletekből és sztereotípiákból ered, és például abból a félelemből, hogy a nők gyakrabban szakítják majd meg karrierjüket, háztartási és családi feladataik révén munkaidejük kevésbé lehet rugalmas, vagy gyakrabban hiányoznak majd munkahelyükről terhesség, gyermekszülés vagy szoptatás miatt.

30. A felsorolt okok miatt, pusztán az, hogy egy férfi és egy női jelölt azonos mértékben alkalmas egy pozíció betöltésére, nem jelenti azt, hogy esélyeik is azonosak.

31. Következésképpen, a 2. cikk (4) bekezdésének hatálya alá tartozhat egy nemzeti szabály, amely, a kivétel-klauzula alkalmazásától függően, az előléptetésnél, azokban a szektorokban, ahol a nők alulreprezentáltak, azonos alkalmasságuk esetén nekik biztosít előnyt a férfiakkal szemben – amennyiben egy ilyen szabály ellensúlyozni tudja a női jelöltek sújtó, a fenti attitűdökből és magatartásokból eredő előítéletes hatásokat, és ezáltal csökkentheti a valóságban lehetséges egyenlőtlenségeket.

32. Azonban, mivel a 2. cikk (4) bekezdése az Irányelv által biztosított egyéni jog derogációjának minősül, egy kifejezetten a nőknek kedvező nemzeti intézkedés nem biztosíthat az előléptetésnél abszolút és feltétlen elsőbbséget a nőknek anélkül, hogy a rendelkezésben megfogalmazott kivétel korlátait átlépné (Kalanke-eset 21. és 22. szakasz).

A NŐI JELÖLTET RÉSZESÍTÉSÉK ELSŐBBSÉGBEN AZ ELŐLÉPTETÉSNEEL AB-BAN AZ ESETBEN, HA A KÖZSZOLGÁLAT ADOTT SZEKTORÁNAK ADOTT SZINTŰ POZÍCIÓJÁBAN A FÉRFIAKÉNÁL KEVESEBB A NŐK SZÁMA

33. A Kalanke-esetben vizsgált szabályokkal ellentétben egy nemzeti szabály, amely – a főljárásban vitatott ügyhöz hasonlóan – egy kivétel-klauzulát tartalmaz, abban az esetben nem lépi túl a fenti korlátokat, ha a női jelöltekkel azonos mértékben alkalmas férfi jelölteknek biztosítéket ad, hogy a jelöltek értékelése tárgyilagos lesz, aminek során az egyes jelöltekkel

kapcsolatos összes feltételt megvizsgálják, és az értékelés túllép a nőknek nyújtott elsőbbségen, abban az esetben, ha egy vagy több feltétel a férfi jelölt irányába mozdítja a mérleg nyelvét. Ebben a vonatkozásban azonban mindenképpen figyelembe kell venni azt, hogy a feltételek nem lehetnek diszkriminatívak a női jelöltekkel szemben.

34. Annak eldöntése, hogy ezek a követelmények teljesültek-e, a nemzeti bíróság feladata, a tartomány által alkalmazott kérdéses rendelkezés hatályának megvizsgálása alapján.

35. A nemzeti bíróságnak adandó válasz tehát az kell hogy legyen: az Irányelv 2. cikk (1) és (4) bekezdése nem zár ki egy arról rendelkező nemzeti szabályt, hogy a női jelöltet részesítsék elsőbbségben az előléptetésnél abban az esetben, ha a közzolgálat adott szektorának adott szintű pozíciójában a férfiakénál kevesebb a nők száma, és mind a férfi és női jelöltek a pozícióra alkalmasságukat, hozzáértésüket és szakmai teljesítményüket tekintve azonos mértékben megfelelőek, hacsak egy adott férfi jelölttel kapcsolatos okok nem mozdítják a mérleg nyelvét az ő irányába, feltéve, hogy:

– minden egyes esetben a szabály biztosítéket ad a női jelölttel azonos mértékben megfelelő férfi jelölteknek, hogy a jelöltek értékelése tárgyilagos lesz, amelynek során az egyes jelöltekkel kapcsolatos összes feltételt megvizsgálják, és az értékelés túllép a nőknek nyújtott elsőbbségen, amennyiben egy vagy több feltétel a férfi jelölt irányába mozdítja a mérleg nyelvét, és – e feltételek nem diszkriminatívak a női jelöltekkel szemben.

Költségek

36. A Bírósághoz észrevételeket benyújtó spanyol, francia, holland, osztrák, finn, svéd, Egyesült Királyság-beli és norvég kormányok, valamint az Európai Közösségek Bizottsága költségei nem megtérítendőek. Mivel a jelen eljárás egy közbelső lépést jelent a nemzeti bíróság előtt, a főljárás felei között folyó eljárásban annak a bíróságnak a feladata a költségek viselése felől dönteni. A fentiek alapján

A BÍRÓSÁG

a gelsenkircheni közigazgatási bíróság 1995. december 21-i végzésében feltett kérdésére a következő ítéletet hozza:

A munkavállaláshoz való hozzáférésben, a szakképzésben és előléptetésben, valamint a munkakörülményekben a férfiak és nők egyenlő elbánása elvének alkalmazásáról szóló 1976. február 9-i 76/207/EEC Tanácsi Irányelv 2. cikk (1) és (4) bekezdése nem zár ki egy arról rendelkező nemzeti szabályt, hogy a női jelöltet részesítsék elsőbbségben az előléptetésnél abban az esetben, ha a közszolgálat adott szektorának adott szintű pozíciójában a férfiakénál kevesebb a nők száma, és mind a férfi és női jelöltek a pozícióra alkalmasságukat, hozzáértésüket és szakmai teljesítményüket tekintve azonos mértékben megfelelők, hacsak egy adott férfi jelölttel kapcsolatos okok nem mozdítják a mérleg nyelvét az ő irányába, feltéve, hogy:

– minden egyes esetben a szabály biztosítékot ad a női jelölttel azonos mértékben megfelelő férfi jelöltnek, hogy a jelöltek értékelése tárgyilagos lesz, amelynek során az egyes jelöltekkel kapcsolatos összes feltételt megvizsgálják, és az értékelés túllép a nőknek nyújtott elsőbbségen abban az esetben, ha egy vagy több feltétel a férfi jelölt irányába mozdítja a mérleg nyelvét, és – e feltételek nem diszkriminatívak a női jelöltekkel szemben.

Rodriguez Iglesias
Gulmann
Ragnemalm
Wathelet
Mancini
Moitinho de Almeida
Kapteyn
Murray
Edward
Puissochet
Hirsch
Jann
Sevón

A Bíróság az ítéletet 1997. november 11-i nyilvános tárgyalásán hozta.

R. Grass, Titkár
G. C. Rodriguez Iglesias, Elnök

Az ügy nyelve: német

JEGYZETEK

1. OJ 1976 L 39, 40. o.
2. OJ 1976 L 39, 40. o.
3. GVNW, 234. o.
4. GVNW, 102. o.
5. OJ 1984 L 331, 43. o.